

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Κάμεν. Πού είνε τὸ βιβλίον σου; ἐγὼ δὲν ἔλαβα τίποτα. Κ. Ἀγγ. Παπ. Τὸ ἑπίγραμμα τοῦ εἵδους ποὺ μᾶς στέλνεται πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀπόσταγμα τῆς συγκεντρωμένης σατύρας, τῆς εἰρωνίας, καὶ τοῦ σαρκασμοῦ. Πρέπει ὅλα δὴ νὰ βρῇ κανεὶς τὰ σημεῖα τοῦ γελοίου, τῆς ἀδυναμίας—καὶ ὅλοι μας ἔχουμε—ἐνὸς προσώπου μίας τάξεως ἀνθρώπων, ἐνὸς ἐπαγγέλματος καὶ νὰ τὰ ἐξάρη μὲ στίχους ἐπιγραμματικά, στίχους πάντοτε τελείους καὶ ἁρμονικὰ φκασμένους. Τὰ δικά σας εἶνε δοκίμια ἀκόμη, πλησιάζουν ὀλίγον τὰ τοῦ Σκόκου, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ αὐτό.

Ἡ Τρικυμία σου εἶνε καλὴ καὶ ἐγκρίνεται. Ριτ-Σέ. Τὸ τέταρτο τετράστιχο λίγο ἀδύναμο καὶ τραβηγμένο· διορθώνεται ὅμως εὐκόλα. Κάμετο καὶ στείλῃ τὸ μᾶς. Ἀγαπητὴ μου Γ. Κανελλ. Τὰ γραφόμενά σου ἀρχίζουν νὰ πέρνουν εὐχάριστη μορφή καὶ κάπως συγκεντρωμένη· λιγὰκι ἀκόμη καὶ θὰ γίνη καὶ ἐγκριμένη. Εἶνε πράγματι φαίνεται δημιουργήματα δικά σου καὶ τὸ σπουδαιότερον γράφεις καλὰ τὴ γλῶσσα· ὅχι τῶν δασκάλων σου βέβαια!

Ἡ ἀγάπη σας Θρακ. πολὺ λεπτὴ καὶ χαριτωμένη· εὐχόμεναι καὶ εἰς τὴν πραγματικότητά παρόμοια. Το Σὺμβολο πίστεως πολὺ Παλαμικὸν καὶ ἀπαιτητικόν. Φιλῶτε Ν. Μαστο. προσέξατε. Πολὺ ἐπαναλαμβάνετε τὴς ἰδίας λέξεις. Στὸ καταπράσινο λ. χ. ἀρνάκι, λιβάδι, προβατίνια, μαλλί, πιάνουν τρία τετράστιχα σχεδὸν μόνες τους. Ἄλλως, εἶνε χαριτωμένο. Διόρθωσέ το. Τὸ Θυμῶμαι ὅχι! ἰούτε ἢ Σημαία! ἐκεῖνο τὸ πνευθεῖας εἶνε ἀπαίσιον. Κύριε Χρηστοφ. Ὅταν μεταφράζει κανεὶς ἔστω καὶ ἐλεύθερα—ἀκόμη περισσότερο δταν χωρὶς στίχους προσπαθεῖ νὰ βρῇ λέξεις ἁρμονικὰ καὶ νὰ τὴς πλέξει τότε χωρὶς χασμωδίας—τὴς ὁποῖας ἔχει δυστυχῶς ἡ γλῶσσα μας δταν δὲν προσέχει κανεὶς. Δὲν ξέρουμε, οὐτε μποροῦμε τοῦ Τσοπανιανὸν νὰ τὸ διαβάσουμε στὸ πρωτότυπο, νομίζουμε ὅμως ἐν τῇ γλῶσσᾳ μας θὰ μποροῦσε νὰ τοῦ δοθῇ κάποιος ρυθμός. Κάποιος ποὺ τὸ διάβασε μοῦ λέει, γράψ' το ἔτσι: «Ὅλα τὰ δνεράτα ποὺ ἀνθοῦνε μέσ' στὸ νοῦ μου κι' ἂν τ' ἄρριχα στὸν οὐρανό: θὰ πλημμυροῦσε ὁ οὐρανός... καὶ οὕτω καθέξῃς: Μὰ ἂν ρωρήσης ἐμᾶς θὰ σοῦ ποῦμε πῶς τὸ τραγοῦδι χάνει τὰ τρία τέταρτα ἀπ' τὴν ἀξία του μεταφραζόμενον. Στίχος, ρυθμός, μουσικὴ, λέξεις, ἁρμονία, πάνε περίπατο ὅλα. Κι' ἔτσι τὶς ἀγνοῦνται ποὺ εἰναι μὲ τὴς μεταφράσεις ὁ Μορεάς, ὁ Βερλαίν, ὁ Μπωτελαίρ καὶ ὅλοι οἱ λυρικοὶ ἰδιῶς ποιηταί. Ἐκεῖ ἡ Μούσα ἢ ἀλλόγλωσση φωνάζει περισσότερο «Μὴ μ' ἀγγίζῃς!» Προσεῖξτε κύριε Ἄθαν. δοῦλεμα ἀκόμη ὁ στίχος. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχετε κατ' εὐνικὸν νὰ πῆτε· πρέπει νὰ προσέξετε καὶ πῶς θὰ τὸ ἐκφράσετε εὐγενικὰ καὶ μουσικώτερα. Χασμωδίες σήμερα δὲν ἐπιτρέπονται πλέον. Ἡ μεταφράσις σου κ. Ποά, παρ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω γραφόμενα εἶνε καλὴ καὶ τίθεται εἰς τὰ ὑπ' ὄψει.

Κον Γιανν. ἢ Ολίψη σου καλὴ. Ὁ ἐνδεκασύλλαβος πολὺ καλὰ δουλεμένος καὶ φαίνεται ὅτι δὲν εἶσαι πρωτάρης στὸ στίχο. Ὅσο γιὰ τὴν ἐπιστολήν σου, ποὺ καιρὸς νὰ ἀπαντήσουμε λεπτομερῶς εἰς ὅλα· καθήκουμε τότε. Ἐκατὸ τὴν ἐβδομάδα καὶ λίγες εἶνε: Στείλετέ μας καὶ ἄλλα νὰ διαλέξουμε πρὸς δημοσίευσιν. Ὑπερβολικὸς ρωμαντισμός, Βυρωνισμός, θυμίζει λίγο Μπαμπέ ντ' Ὁρεβιλλὺ καὶ ἄλλους. Αἶμα, θάνατος, ἔρως, ἢ ὀνὴ· καὶ σὺν μακαρίτη τὸν Μπαρρές ἄρσαν αὐτὰ τὰ πράγματα· ἀλλὰ εἶνε τόσο δύσκολα νὰ διατυπωθῶν, χρειάζεται μαέστρος· καὶ ὅλοι μας δὲ μποροῦμε νὰ ἔχουμε δῶρον τοιοῦτον. Διὰ ταῦτα καταπιανόμεστε μὲ ἐλαφρότερα, ταπεινότερα καὶ φυσικώτερα θέματα στὴν ἀρχή. Ἡ γλῶσσα σου πολὺ ὠραία, στρωτὴ, καθάρια καὶ φυσικὴ θὰ μπορῇ νὰ ἀποδώσῃ μὴ μικρὴ λογοποιὴ ὠραιότατα· τὴν περιμένουμε! Αὐτὰ δι' ὅμας κ. Νασ. Κωτο.

Jeanne Andris. Τὴν εὐγενικὰ σου στιχογραφία προσέξτε τῇ· πόσο μοῦ καταστρέφει τὰ λουλούδια τὰ μωσχάτα δταν τοὺς κάνεις βίμα μὲ τὸ μάτα.

Ο ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Ο ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ

Κάτι γίνεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ τὰ εὐγενικά αἰσθήματα δὲν κοιμήθηκαν καθὼς ἐκ πρώτης ὁψεως φαίνεται· καὶ αὐτὸ εἶνε ἀρετὰ παρήγορον δι' ὅλους μας.

Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἐφορτᾶται αἱ ἑκατονταετηρίδες τοῦ θανάτου τῶν Φιλελλήνων, τῶν ἡρώων μας, καὶ τῶν μεγάλων γεγονότων. Ἐγινε τοῦ Φαβιέρου· γίνετο τοῦ Καραϊσκάκη, ἐπικεῖται τοῦ Ναυαρίνου. Ἐφορτᾶσθαι τὰ Δερβενάκια καὶ μὴ πνοὴ φαίνεται νὰ πνέῃ ποὺ μᾶς δείχνει ὅτι ἂν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὁ κοσμοπολιτισμὸς ἐκέρδιζε καὶ μᾶς κατέκλυσε, καὶ ἂν μερικὲς ιδέες περὶ τῆς μελλούσης εὐτυχίας τοῦ κόσμου διαδίδονται ἐπικίνδυνα, ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ὑπάρχει κόσμος—καὶ εὐτυχῶς ὁ πολὺς—ὁ ὁποῖος δὲν ξεχνᾷ τὸ μεγάλο παρελθὸν μας καὶ θέλει νὰ τὸ ξαναζωντανεύῃ ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θέλει νὰ δοκιμάσῃ τίς ψυχὰς μας ἂν συγκινοῦνται ἀκόμη.

Μέσα εἰς ὁλόκληρον τὸ Πάνθεον τῶν ἀνδρῶν τοῦ 21, τί ἦταν ὁ Καραϊσκάκης; Εἶνε ὁ ἥρωας ὁ ὁρμητικὸς; εἶνε ὁ ἀρματολὸς; Εἶνε ὁ ἄγνος, ὁ ποιητικὸς; ὁ γλυκὺς καὶ ὁ ἥρεμος; Ὁ ταπεινὸς καὶ προσποιημένος; ὁ παράφορος καὶ ἀπερίσκεπτος, ὁ πολιτικολογῶν καὶ σύννους καὶ φρόνιμος καὶ καιροσκόπος;

Ἀπάνω κάτω τοὺς εἶπαμεν ὅλους τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν διαφόρων ἡρώων τοῦ 21 οἱ ὁποῖοι παρ' ὅλα ταῦτα εἰς δεδομένην στιγμήν δὲν ἐξερχοῦσαν ἕνα καὶ μόνον· ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἥρωας γινόμενος πρέπει νὰ δώσῃ τὴν ζωὴν του γιὰ μιὰ ιδέα. Ὅλοι περίπου τὴν προσέφεραν καὶ ὅλοι ἐπρόκαλσαν μὲ τὴν σειρὰν τοὺς τὸν θάνατον. Ἄν ἄλλους ἤρθε καὶ τοὺς πῆρε, καὶ σ' ἄλλους ἐχαρίστηκε, αὐτὸ δὲν ἦταν δικό τους σφάλμα.

Μὴν τοὺς μετροῦμε μὲ τὸ δικό μας κοινὸ μέτρο. Ὅταν κανεὶς φθάσῃ εἰς τὸ ἀπάνω κεφαλόσκαλο καὶ γίνετα φυσιογνωμία, σύμβολον, ἥρωας, ιδέα, δὲ μπορεῖ πᾶν νὰ τὸν μετρήσῃ, σὺν τὸν τυχόντα συμπολίτην μας καὶ ὅπως τὸν μικρὸν καὶ τιποτένιον αὐτό μας.

Ἡ ἐπανάστασις εἶνε γεμάτη ἀπὸ ἥρωας, ἀνδρῶν δὴλα δὴ οἱ ὁποῖοι εἰς ἐνδεχομένην στιγμήν ἠψήφισαν τὴν ζωὴν, καὶ ἔπασαν μὲ μιάν γενναίαν χειρονομίαν. Τοῦ Παπαφλέσσα ἡ ὁρμητικότης, ἡ ἀποφασιστικότης καὶ ἡ περσιόθις ὅτι πηγαίνει ἀσφαλῶς νὰ κυκλωθῇ καὶ νὰ σκοτωθῇ: Τοῦ Διάκου ἡ μελαγχολικὴ καὶ ἀνδρικωτάτη ταυτοχρόνως φυσιογνωμία· ἡ ἐκουσία ἀπομόνωσός του· ἡ ἄρνησις τῆς φυγῆς ἡ ὁποία τοῦ ὑπεδεικνύετο ὡς δυνατὴ καὶ κατορθωτὴ ἢ θυσία, ἡ ἐγκαρτέρησις, ἡ περιφρόνησις πρὸς τὰ μαρτύρια καὶ τὸν θάνα-

τον· τοῦ Βότσαρη ἡ σχεδὸν αὐτοκτονία, καὶ τὸ μεγαλουργεῖν τοῦ Κανάρη, καθὼς καὶ ἄλλων πλείστον ἡ τόλμη, ἡ παλληκαριά, ἡ λεβεντιά, ἡ αὐτοθυσία καὶ ὁ ἡρωϊσμός, μᾶς κρατοῦν ἐκθάμβους σήμερα, καὶ ἀτενίζοντες μετὰ θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Τέλος πάντων ἐρωτῶμεν ἀπὸ τί ἦσαν φκασμένοι γιὰ νὰ τολμοῦν καὶ νὰ περιφρονοῦν κατ' ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου ὅλοι μας τρέμομε καὶ καρδιοχτυποῦμε νὰ μὴ τὸ χάσουμε; Μ' ὅσα καὶ ἂν λέμε, τίποτ' ἄλλο πολυτιμότερον ἀπ' τὴν ζωὴν μας δὲν ἔχουμε καὶ γι' αὐτὸ τίποτε ἄλλο σεβαστότερον καὶ πῶς ἀξιοθαύμαστο δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ποὺ τὸν βλέπομε νὰ τὴν προσφέρει γιὰ μιὰ ιδέα καὶ γιὰ μιὰ ἱερὰν υπόθεσιν.

Ὁ Καραϊσκάκης ἦταν παλληκάρι· καὶ ἔπασε μὲ μιὰ σφαῖρα ἀνότητη, ἡ ὁποία χτυπᾷ τὸν κοινότερον ἄνθρωπον ὅπως καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν. Ὁ Καραϊσκάκης ἦταν ἥρωας ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι. Ἄλλ' ἐμεῖς δὲν τὸν ἐξετάζομεν ὡς ἥρωας. Εἶχε τόσους ἢ Ἑλλὰς τοῦ 1821! Ἀπὸ ἡρωϊσμοῦς εἶχε περίσσειμα· ἀπ' αὐτοθυσίας, πλήθος, ἀπὸ ἡρωϊκά μεγαλουργήματα, ἄλλο τίποτε: Στρατηγὸν ὅμως ἔνα εἶχε· καὶ μόνον αὐτόν!

Ἦταν ἡ στρατηγικὴ ιδιοφυΐα, ἡ ὁποία γεννᾶται μέσα σὲ μιὰ σπηλιά, ὅπως ὁ ποιητής, ὁ πολιτικός, ὁ καλλιτέχνης γεννᾶται σ' ἕνα ὑπόγειον ἢ σὲ μιὰ σοφίτα. Γεννῶνται καὶ δὲν γίνονται. Ὁ Καραϊσκάκης δὲ γεννήθηκε ἀρματολός, κλέφτης, ἄνθρωπος τοῦ κλαριοῦ, ποιητὴς τῆς πάλλας καὶ τοῦ καρουφυλιοῦ. Γεννήθηκε καθηγητὴς τῆς Στρατηγικῆς. Μέσα σὲ κάποιον μικρὸν κελλί, σὲ κάποιον χώρισμα τοῦ ἐγκεφάλου, ἀπ' τὰ μύρια ποὺ χωρίζεται τὸ μυστήριον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὑπῆρχε ἐγκαθιδρυμένη ἀπὸ χρόνια ὁ Στρατηγός! Καὶ ὅταν γύριζε παιδάκι μὲ τὴν μάννα του στὰ βουνὰ καὶ τίς σπηλιές· καὶ ὅταν πῆγε παλληκαρόπουλο στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ καὶ ὅταν ζητοῦσε, ἐπίμονα, νὰ πάρῃ τὸ ἀρματολίκι τῶν Ἀγρᾶφων, καὶ ὅταν ἐθύμωνε καὶ ὅταν γινόταν ἄγγελος ὅπως ἔλεγε καὶ ὅταν διάβολος, παντοῦ καὶ πάντα, καθ' ὅλο τὸ διαστήμα τῶν ἐπτὰ ἐτῶν τοῦ ἀγῶνος, ὁ στρατηγὸς ἦταν κρυμμένος μέσα στὸν ἐγκέφαλό του. Τὴ στιγμήν περιέμενε καὶ τὴν περίστασιν νὰ φανῇ. Περιέμενε ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τοὺς οἱ ἄλλοι καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ τὸν καλέσουν. Δὲν εἶχε διαβάσει ποτέ του βέβαια στρατηγικὴ. Οὔτε χάριτ' ἤξερε νὰ μελετᾷ καὶ νὰ τοποθετῇ καρφίτσες ἀπάνω καὶ νὰ τραβᾷ γραμμές. Ὅλη τὴ Στρεῖα Ἑλλάδα μὲ τὰ βουνὰ τῆς, τὰ διάσελα, τὰ στενά τῆς, τὰ ποτάμια τῆς, τὴν κρατοῦσε μέσα στὸ θυμητικὸ του σὰν ἕνα ἀπλωμένον χαρτί. Μείρισε, ὑπολόγισε, ἐφαντάσθη καὶ εἶπε.

—Ἐκεῖ θὰ σᾶς μπλέξω, θὰ σᾶς κλείσω καὶ θὰ τὰς πετσοκόψω. Τίποτα δὲν θὰ γίνη στὴν τύχη. Ὅπως ἐγὼ τὸ θέλω θὰ γίνη καὶ ὅταν ἐγὼ τὸ θέλω.

Καὶ ἔτσι ἔγιναν ἡ Ἀράχωβα, τὸ Δίστομο, τὸ Κερατοῖνι, ἡ Καστέλλα, τὸ Φάληρο, ὁ Ἐλαιῶν. Καὶ ἔτσι θὰ ἐγίνοντο ὅλα κατόπιν, βῆμα πρὸς βῆμα, μὲ τὸν διαβήτην, μὲ τὸν ὑπολογισμὸν, μὲ τὴν φρόνησιν. Ὁ Κιουταχὴς εἶχε εὐρεῖ ἀπέναντί του ἕνα στρατηγόν, καὶ ἕνα στρατὸν πρώτης τάξεως. Μιὰ ἀνότητη σφαῖρα τὸν ἐχτύπησε· καὶ ἔμεινε ὁ καλλιτέρας, ὁ ἐκλεκτότερος στρατός, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχε διαλεχτὸ ἀπὸ παλληκάρια καὶ ἀρματολὰ χωρὶς τὸ Στρατηγόν.

Ἀπὸ τὴ στιγμήν ἐκείνην ἕνας Ἀγγλος ναυαρχος μὲ τὸ τηλεσκόπιν, ἀπὸ τὸ κάσσο τῆς φρεγάδας, ἐξήτησε νὰ διευθύνῃ τὴ μάχη. Ἐπῆρε στὸ λαμπρὸν τὸ καλλιτέρες παλληκάριον τοῦ 21. Οἱ στρατηγοὶ δὲν γίνονται μὲ τὴ μελέτῃ καὶ τὴν ἐπιστήμην. Ἐτσι γίνονται καλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπιστήμονες μόνον. Οἱ Στρατηγοὶ εἶνε μυαλὰ δημιουργικὰ καὶ τὰ μυαλὰ αὐτὰ δὲν σχηματίζονται· γεννῶνται.

Ἡ Ἑλλὰς εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ τὸν Στρατηγὸν τῆς, τὴν στιγμήν ποὺ τὴν ἀρπάξε νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μεγάλην καὶ τελειωτικὴν νίκην τῆς.

Ε. ΝΤΕΓΚΑ—Εμφάνισις ἐπὶ σκηνῆς.

[Συλλογὴ Καμόντο.]

ΛΑΥΡΑΖ

«Αμαζών»

«Όσον και αν φωνάζει η τέχνη ότι το θέμα δεν ενδιαφέρει, αλλά μόνον η συγκίνηση, την όποιαν προκαλεί το θέμα εις την ψυχήν του καλλιτέχνη, και η μετάδοσις αυτής εις την ψυχήν του θεατού, είναι η μόνη στάσις και ο μόνος καλλιτεχνικός σκοπός, δεν είναι δυνατόν να άρνηθώμεν ότι η έκλογη του θέματος όμιλει βαθειά εις την ψυχήν του θεατού.

Απόδειξις είναι ότι και ο Ιμπρεσιονισμός ακόμη δεν διέφυγε αυτήν την αισθητικήν αλήθειαν και ότι μαζί με τα έργα του Ντωμιέ, του Μιλλέ, του Κουρμπε, του Ραφαελλί, ο Ντεγκάς εξέζησε θέματα από την σύγχρονον ζωήν διά να εξηρατώσιν τούς φιλοπαίγμονας τόνους της πλουσίας χρωματιστικής κλίμακος των έργων του. Η βαθειά αυτή αισθητική συγκίνησης που προκαλεί το έργο του, έφ' όσον έζη ακόμη η τέχνη των όλίγων, όσων έβλεπον μακρότερα όλίγον και όσων η αντίληψις ότι δεν είχε μόνον η ιστορία και η ποίησις η έμπνεύουσα τον καλλιτέχνην, αλλά και το παρόν έχει δικαιώματα επί της ψυχής και της τέχνης.

Η σύγχρονος τέχνη έκουράσθη από την επανάληψιν των μεγαλοπρεπών σκηνών της ιστορίας και της θρησκείας. Η ακαδημαϊκή τέχνη σκεπάσει με ένα ψυχρόν πέπλον την λυρικήν επιφάνειαν της ζωής. Και η νέα αισθητική θέλει νέα θέματα σπαρταριστά από την σημερινήν ζωήν. Διατί να περιμένη αύριον, ότε το σημερινόν το όποιον φαίνεται πεζόν και ανάξιον προσοχής να περιβληθή το ένδυμα του παρελθόντος και να εισέλθι εις τον θρόνον.

Μιά μητέρα χωρική δηλάζουσα το τέκνον της, τον αύριανόν στρατιώτην και πολίτην, είναι ένα θέμα επίσης συγκινητικόν όσον και της γαλουχούσης Παρθένου και ο κάματος του ταπεινού αγρότου εις τον καθημερινόν άγώνα της ζωής είναι άξιος θαυμασμού όσον και η επί του σταυρού έγκατέρησις του Θεανθρώπου.

Ο Ντεγκάς εξέλεξε ως θέμα του την σημερινήν ζωήν τόσον σημερινήν και σπαρταριστήν ώστε όλίγα έτη είναι από το θάνατον του και τα θέματά του άπεμακρύνθησαν άρκετά από την σημερινήν αντίληψιν μας και μας φαίνονται κάτι το όποιον επέγρασε.

Αι χορεύτριαί του δεν υπάρχουν πλέον και είναι μόλις όλίγων έτών. Το θέατρον έλαβε άλλην έμ-

φάνισιν και ένα μπαλέτο από εκείνα που μάς έπαρουσίαζε ο Ντεγκά σήμερα είναι το παρελθόν του θεάτρου. Μήπως δια τούτο όμως το έργο του εκτιμάται σήμερα περισσότερον από τότε ότε ένεφανίζετο ως κάτι νέον κάτι επαναστατικόν μεταξύ των ύπολειμμάτων της ακαδημαϊκής τέχνης; Όπως δήποτε σήμερα το έργο του Ντεγκά άνεγνωρίσθη πλατύτατα και δεν άκούεται καμμιά διαμαρτυρία όπως κατά την εμφάνισίν του.

Αν έκαινοτόμησε εις την έκλογήν των θεμάτων του ο Ντεγκά, δεν άπεμακρύνθη όμως από τούς αιώνιους και θεμελιώδεις νόμους της τέχνης, το σχέδιόν του άψογον και η πλαστικότητα των σχημάτων παραμερίζει το χρώμα όσον και αν προσπαθή να δείξη ότι αυτό είναι ο μόνος σκοπός του.

Από τον Ιμπρεσιονισμόν όλίγον ώφεληθή διότι δεν του έχρειάζετο. Ήτο ο ζωγράφος ο άνώτερος σχολής και αν εξέθετε μαζί του ήτο διότι ήσθάνετο αυτόν μακράν από την κλασικήν παράδοσιν. Άνοιξε όμως ένα δρόμον έντελώς ιδιόν του και μία άνεξαρτησία της ιδιωτικής του ζωής περισσότερον παρά τεχνικής τον ώθει μακράν των επισήμων εκθέσεων των Παρισινών Σαλόν.

Κατ' ούσίαν ένέδυσε με νέον ένδυμα την κλασικήν παράδοσιν παρουσιάζων το νέον όπως η φύσις χωρούσα επί των αυτών δεδομένων μάς εμφανίζεται πάντοτε νέα. Ένα πρωί είναι πάντοτε κάτι νέον και μία δύσις ποτέ δεν όμοιάζει με την περασμένην. Άκριβώς και η τέχνη των προνομιούχων είναι πάντοτε κάτι νέον επάνω εις το παλαιόν και το περασμένον.

Ο Ντεγκά έγεννήθη εις το Παρίσι κατά το 1834 από γονείς εύπόρους. Ο πατήρ του ήτο τραπεζίτης· νεώτατος εισήλθεν εις την σχολήν των Καλών Τεχνών ως μαθητής του Λαμόν ένός μαθητού του Έγκο.

Μαθητής ακόμη άντέγραψε και έμελέτα τα έργα των Φλαμανδών και ιδία του Χολμπαίν. Έκ των Ιταλών εξέλεξε προς μελέτην τον Γκιρλανταίο. Τριακονταετής έπεσεκέφθη την Ιταλίαν την όποιαν ήγάπησε έχων άλλως τε δεσμούς προς αυτήν. Η μητέρα του ήτο Ιταλικής καταγωγής. Έπανελθών εις το Παρίσι εξέθεσε εις το Σαλόν χωρίς να κινήση πολύ την προσοχήν έκτός των όλίγων. Ο πόλεμος του 1870 τον εύρεν εις τα χαρακάματα ως πυροβολητήν εις το Σύνταγμα ένός γενναίου αλλά και φιλοτέχνου αξιωματικού του Ρουάρ. Αυτός πρώτος είδε την μεγάλην τέχνην του πυροβολητού Ντεγκά. Έγινε φίλος του και ο μανιωδέστερος συλλέκτης των έργων του. Έννοείται ότι από αυτήν την συλλογήν δεν έζημιώθη καθόλου. Έργα του Ντεγκά άγορασθέντα δι' όλίγας εκατοντάδας φράγκων έπωλήθησαν αντί εκατοντάδων χιλιάδων μετ' όλίγων.

Μετά ένα ταξίδιον εις την Άμερικήν έπανήλθε εις την Γαλλίαν και τότε ήρχισε η σοβαρώτερα καλλιτεχνική παραγωγή του.

Προσωπογραφία νεαρής κόρης
[Συλλογή Καρόντο]

Τότε εις το Παρίσι έκυριάρχει ο Ιμπρεσιονισμός παρά τας άντιρρήσεις της επίσημου κριτικής και του Σαλόν. Ο Ντεγκά εκθέτει μετά των Ιμπρεσιονιστών. Έν τούτοις η τέχνη του είναι πολύ διάφορος. Είναι σχεδόν κλασική, ένδεδυμένη με ένα ένδυμα νεωτεριστικόν.

Και εισέρχεται με μιαν ψύχραιμον απόφασιν εις την Σχολήν των Ιμπρεσιονιστών, εις την πρωτοπορίαν σχεδόν, όλιγώτερον από συμπάθειαν προς την τολμηράν καινοτομίαν του Μονέ και του Ρενουάρ, μάλλον δε από περιφρόνησιν προς το μέγα κοινόν το όποιον περιεφρόνει. Είχε καταληφθή από μιαν μισανθρωπίαν. Καί επέβαλε εις τον εαυτόν του μιαν άπομόνωσιν σχεδόν παθολογικήν. Καί εύρηκεν μεγάλην δυσκολίαν οι θαυμασταί του με τον συνταγματάχην Ρουάρ επί κεφαλής δια να νικήσουν την άπομόνωσίν του και να άποκτήσουν τα έργα του τα όποια ήρνεϊτο να εκθέτη και να πωλή.

Ο μεγάλος πόλεμος τον εύρε τυφλόν και μόνον. Εις την έρημίαν εκείνην μόνος κατάμονος απέθανε τον Σεπτέμβριον του 1917.

Χάρις εις τον φίλον του Ρουάρ δεν έχάθησαν μερικά από τα άυστηρά ως έπιγράμματα άποφθέγματα του. Έκει μέσα φαίνεται ότι ο άναγεωτής αυτός της τέχνης έδωσε τα αιώνια θεμέλια της τέχνης. Σχέδιον και μόνον σχέδιον. Διά να μάθη κανείς να ζωγραφίζει, έλεγε, πρέπει να άντιγράφη και να ξαναγυράγη τούς μεγάλους διδασκάλους της άναγεννήσεως και άφού μάθη καλά να άντιγράφη τότε πρέπει να τολμήση να ζωγραφίση ένα ραπάνι εκ του φυσικού.

Άλλο άποφθεγμα του ήτο το έξης:

«Είμαι χρωματιστής με την γραμμήν».

Κάποτε τον έρώτησαν τί σκέπτεται δια την πώλησιν των έργων του αντί πολλών εκατοντάδων χιλιάδων ένφ' έκείνος τά επώλησε όλίγας εκατοντάδας φράγκων.

— Έγώ είμαι άλογο που τρέχει τούς δρόμους των μεγάλων δοκιμών· άρκούμαι άπλώς εις την μερίδα του κριθαριού μου δεν επιθυμώ περισσότερον.

Τα αγαπητά πρόσωπα των συνθέσεων του ήσαν πλούστες, μοδίστρες, τζόκευ, άοιδοί του καφέ κόνσερ και πρό παντός χορευτριαί, και ήσθάνετο ιδιαίτερα ήδονήν να άναδεικνύη τας παιδικάς στάσεις των.

Όπως και αν έξωγράφισε την γυναίκα είτε εις το θέατρον, είτε εις την άκτίν ή το καφενέιον, μάς παρουσιάζει μιαν μελαγχολικήν εικόνα αλλά όξείας παρατηρήσεως της Παρισινής κατά τα έτη του 1900 εις εικόνας καθαράς και σταθεράς, ύψηλής τέχνης.

Γραφείον βχμβακεμπορικόν.

[Μουσείον τουΠάρι]

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ